

Identifying Innovative Financing Instruments in Hamedan Municipality

Ruhollah Sohrabi¹, Ali Samavat², Matin Asaadi Hamedani³, Amir Hossein Rahbar^{4*}

1- Associate Professor of Production and Operations Management, Faculty of Economic and Social Sciences, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran

2- Master of Business Administration, Faculty of Economic and Social Sciences, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran

3- PhD student in Business Administration, Faculty of Management, Allameh Tabatabaee University, Tehran, Iran

4- Assistant Professor, Faculty of Management and Accounting, Bu-Ali Sina University, Hamadan, Iran

Abstract: The objective of this study is to identify innovative financing tools for implementing urban projects in the Hamadan Municipality. Given the instability of traditional municipal revenues and the need for sustainable financial resources, this research adopted a qualitative approach. Initially, modern financing methods and examples of implemented projects were identified through library resources and reviews of Iranian municipal websites. Subsequently, semi-structured interviews were conducted with 60 experts, including representatives from investment and public participation organizations, investment companies, urban investors, faculty members from Bu-Ali Sina University, staff from the Hamadan Department of Economy and Finance, and capital market specialists. These interviews resulted in the identification of 24 innovative financing methods, categorized into three main groups: asset-based (e.g., public-private partnerships), debt-based (e.g., Islamic financial bonds), and equity-based (e.g., specialized funds). The findings also provided practical insights for implementing these methods and strategies for creating sustainable urban revenues. By focusing on Hamadan's characteristics, such as its medium scale and specific infrastructure needs, this research offers a practical model for sustainable development in similar Iranian cities. It contributes to filling the research gap on innovative financial tools for medium-sized cities.

Key Words: Municipal Financing, Innovative Municipal Financing Tools, Municipal Public-Private Partnership, Urban Project Financing, Capital Market Financing.

شناسایی ابزارهای نوین تأمین مالی در شهرداری همدان

روح الله سهرابی^۱، علی سموات^۲، متین اسعدی همدانی^۳، امیرحسین رهبر^{۴*}

۱- دانشیار مدیریت تولید و عملیات، دانشکده علوم اقتصادی و اجتماعی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران

۲- کارشناسی ارشد مدیریت کسب و کار، دانشکده علوم اقتصادی و اجتماعی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران

۳- دانشجوی دکتری مدیریت بازرگانی، دانشکده مدیریت، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

۴- استادیار، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۶/۱۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۰۸

چکیده

هدف این پژوهش شناسایی ابزارهای نوین تأمین مالی برای اجرای پروژه‌های شهری در شهرداری همدان است. با توجه به ناپایداری درآمدهای سنتی شهرداری‌ها و نیاز به منابع مالی پایدار، این مطالعه با رویکرد کیفی انجام شد. ابتدا از طریق بررسی منابع کتابخانه‌ای و وبسایت‌های شهرداری‌های ایران، روش‌های نوین تأمین مالی و نمونه‌هایی از پروژه‌های اجراشده شناسایی شدند. سپس، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۶۰ نفر از خبرگان شامل نمایندگان سازمان‌های سرمایه‌گذاری و مشارکت مردمی، شرکت‌های تأمین سرمایه، سرمایه‌گذاران شهری، اعضای هیئت علمی دانشگاه بوعلی سینا، کارکنان اداره کل اقتصاد و دارایی همدان و کارشناسان بازار سرمایه انجام شدند. این مصاحبه‌ها به شناسایی ۲۴ روش نوین تأمین مالی منجر شد که در سه دسته اصلی مبتنی بر دارایی (مانند مشارکت عمومی-خصوصی)، مبتنی بر بدهی (مانند اوراق مالی اسلامی) و مبتنی بر حقوق صاحبان سهام (مانند صندوق‌های تخصصی) طبقه‌بندی شدند. یافته‌ها همچنین نکات کاربردی برای اجرای این روش‌ها و راهکارهایی برای ایجاد درآمدهای پایدار شهری ارائه داد. این پژوهش، با تمرکز بر ویژگی‌های شهر همدان از جمله مقیاس متوسط و نیازهای زیرساختی خاص آن، الگویی عملی برای توسعه پایدار شهرهای مشابه در ایران ارائه می‌دهد و به پرکردن شکاف پژوهشی در زمینه ابزارهای مالی نوین برای شهرهای متوسط کمک می‌کند.

واژه‌های کلیدی: تأمین مالی شهرداری، ابزارهای نوین تأمین مالی شهرداری، مشارکت عمومی خصوصی شهرداری، تأمین مالی پروژه‌های شهری، تأمین مالی از بازار سرمایه.

* Corresponding Author: Amir Hossein Rahbar

E-mail address: a.h.rahbar@basu.ac.ir

2588-4867/ © 2025 University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

مقدمه

عملکرد شهرداری‌ها را در مسیر توسعه پایدار با اختلال روبه‌رو کند.

در چنین شرایطی، استفاده از ابزارهای نوین تأمین مالی مانند مشارکت عمومی-خصوصی (PPP)^۱، اوراق مالی اسلامی (صکوک)، تأمین مالی جمعی و اوراق قرضه سبز، می‌تواند ضمن جذب سرمایه‌های بخش خصوصی و کاهش فشار مالی بر شهروندان، پایداری مالی و استقلال اقتصادی شهرداری‌ها را تقویت کند (سهرابی و صفری، ۱۳۹۸). این ابزارها علاوه بر ایجاد منابع مالی پایدار، باعث افزایش شفافیت مالی، ارتقای کارایی اقتصادی و تقویت مشارکت اجتماعی در فرایند توسعه شهری می‌شوند. در شهر همدان، کاربرد این ابزارها در پروژه‌هایی مانند توسعه شبکه حمل‌ونقل عمومی، احداث پارکینگ‌های عمومی، بازسازی بافت شهری و به‌سازی فضاهای تاریخی می‌تواند به صورت هم‌زمان نیازهای مالی و اهداف توسعه پایدار را برآورده کند.

با وجود این، بیشتر پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه تأمین مالی شهری، بر کلان‌شهرهایی همچون تهران تمرکز داشته‌اند و شهرهایی متوسط مانند همدان را کمتر بررسی کرده‌اند (قاسمی و همکاران، ۱۴۰۱). تفاوت مقیاس شهری در این میان اهمیت اساسی دارد. در کلان‌شهرها، وجود بازار سرمایه محلی، بخش خصوصی قدرتمند و ساختار اداری گسترده، زمینه اجرای ابزارهای نوین مالی را فراهم می‌کند؛ اما در شهرهای متوسط، محدودیت در گردش سرمایه، کمبود تخصص مالی در بدنه شهرداری و وابستگی زیاد به دولت مرکزی، موجب می‌شود قابلیت بهره‌گیری از ابزارهای نوین بسیار کمتر باشد. از این دیدگاه، مقیاس متوسط نه فقط نشانه کمبود منابع است، بلکه یک متغیر نهادی و ساختاری محسوب می‌شود که بر ظرفیت جذب سرمایه، میزان ریسک‌پذیری و توانایی شهرداری در استفاده از ابزارهای مالی پیچیده تأثیر مستقیم دارد.

از میان شهرهای متوسط ایران، انتخاب همدان به عنوان مطالعه موردی، به دلایل نظری و تجربی مشخصی صورت گرفته است. نخست، این شهر در سال‌های اخیر یکی از بالاترین نسبت‌های درآمد پایدار را در میان شهرهای هم‌تراز خود داشته است (بیش از ۷۰ درصد در فاصله ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۱). دوم، با وجود برخورداری از بخش گردشگری فعال، هنوز در بهره‌گیری از ظرفیت‌های اقتصادی خود در قالب مشارکت عمومی-خصوصی و ابزارهای مالی نوین ناکارآمد بوده است.

شهرداری‌های ایران، به عنوان نهادهای عمومی غیردولتی، پس از اجرای سیاست خودکفایی در دهه ۱۳۶۰، از دریافت بودجه مستقیم دولتی محروم شدند. این سیاست که با هدف افزایش استقلال مالی طراحی شده بود، چالش‌هایی متعدد در تأمین منابع مالی پایدار برای اجرای پروژه‌های شهری ایجاد کرده است (آخوندی، ۱۳۹۱؛ کریم‌نیا، ۱۴۰۱؛ خلیل و همکاران، ۱۴۰۱).

در شهر همدان، به عنوان یکی از شهرهای متوسط با ساختار اقتصادی و فرهنگی خاص، وابستگی به منابع درآمدی ناپایدار - مانند عوارض عمومی، بهای خدمات و کمک‌های موردی دولتی - اجرای پروژه‌های کلیدی شهری را با موانع جدی مواجه کرده است. داده‌های سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۱ نشان می‌دهد بیش از ۷۰ درصد از درآمدهای شهرداری همدان از منابع ناپایدار تأمین شده است؛ وضعیتی که به تأخیر در اجرای پروژه‌های عمرانی مانند احداث پارکینگ‌های عمومی، توسعه خطوط اتوبوسرانی و بهبود زیرساخت‌های شهری منجر شده است (حاجی‌لو و همکاران، ۱۳۹۸).

این ناپایداری درآمدها توانایی شهرداری همدان را برای بهره‌گیری از ظرفیت‌های اقتصادی و فرصت‌های سرمایه‌گذاری شهری محدود کرده و بر رشد و پویایی اقتصادی منطقه تأثیر منفی گذاشته است. ناکافی بودن منابع سنتی ضرورت شناسایی و به‌کارگیری ابزارهای نوین تأمین مالی را برای برطرف کردن موانع موجود و دستیابی به توسعه پایدار شهری برجسته می‌کند (دادجو و ایمانی، ۱۳۹۳).

با این حال، چالش یادشده صرفاً یک مسأله اجرایی نیست، بلکه از دیدگاه نظری بیانگر ناپایداری ساختاری در نظام تأمین مالی شهری ایران است. در واقع، اتکای شهرداری‌ها به عوارض و درآمدهای ناپایدار ریشه در نبود تنوع مالی، ضعف پیوند با بازار سرمایه و غیبت چارچوبی برای استفاده از ابزارهای بازارمحور دارد (صفری و همکاران، ۱۴۰۰). در نتیجه، شهرداری‌ها به جای ایفای نقش توسعه‌گر اقتصادی، بیشتر به نهادهای خدماتی و هزینه‌محور تبدیل شده‌اند. این موضوع از دیدگاه نظری به مفهوم پایداری مالی شهری مرتبط است که بر سه مؤلفه اساسی استوار است: تداوم درآمدها، انعطاف‌پذیری در برابر نوسانات اقتصادی و عدالت در ساختار درآمدی (World Bank, 2023). ناپایداری در هر یک از این مؤلفه‌ها می‌تواند

مبانی نظری

۱. تأمین مالی شهری در چارچوب نظری

مدیریت مالی شامل کسب و استفاده بهینه از منابع مالی برای دستیابی به اهداف سازمانی است و تصمیم‌هایی همچون ترکیب دارایی‌ها، ساختار تأمین مالی و کنترل ریسک را در بر می‌گیرد (Brigham, 2024). در حوزه مدیریت شهری، تأمین مالی به فرایند ایجاد منابع پایدار برای اجرای پروژه‌های زیربنایی حیاتی، از جمله شبکه‌های حمل‌ونقل، خدمات شهری و بهبود محیط‌زیست اشاره دارد (World Bank, 2023). از دیدگاه نظری، دستیابی به توسعه پایدار شهری مستلزم پایداری مالی است؛ یعنی تداوم جریان‌های درآمدی، تنوع در منابع و توان سازگاری با نوسانات اقتصادی (Glaeser, 2021). در کشورهای در حال توسعه مانند ایران، که پس‌انداز داخلی اندک و وابستگی مالی به دولت زیاد است، تأمین مالی کارآمد نقش حیاتی در حفظ پویایی شهری دارد (Wang & Lee, 2022).

تأمین مالی شهری در واقع بخشی از نظریه سرمایه‌گذاری عمومی است که بر مشارکت دولت محلی و بخش خصوصی در ایجاد زیرساخت‌ها تأکید دارد. بر اساس این دیدگاه، شهرداری‌ها باید از الگوهای نوین تأمین مالی برای تحقق اهداف توسعه پایدار بهره‌گیرند تا علاوه بر کاهش فشار مالی بر شهروندان، امکان اجرای پروژه‌های بزرگ‌تر را نیز فراهم کنند (نقوی و حیدرپور، ۱۳۹۷). برای مثال، در شهری مانند همدان که منابع سنتی محدود و هزینه‌های توسعه زیرساخت‌های گردشگری زیاد هستند، استفاده از ابزارهای بازارمحور مانند صکوک یا مشارکت عمومی-خصوصی می‌تواند کارایی و اثربخشی مالی را افزایش دهد.

۲. تحلیل تطبیقی شیوه‌های نوین تأمین مالی

ابزارهای نوین تأمین مالی نسبت به روش‌های سنتی (عوارض، مالیات محلی و کمک‌های دولتی) مزایایی متعدد دارند؛ اما به دلیل تفاوت در شرایط نهادی، فرهنگی و حقوقی، کارآمدی آنها در بافت ایران با کشورهای توسعه‌یافته یکسان نیست. در ادامه، هر یک از روش‌ها از نظر نقاط قوت، محدودیت و تناسب با بافت همدان تحلیل می‌شوند:

۱. مشارکت عمومی-خصوصی (PPP)

مشارکت عمومی-خصوصی یکی از مؤثرترین ابزارهای تأمین مالی در کشورهای توسعه‌یافته است که با توزیع ریسک

سوم، همدان دارای ساختار سازمانی متمایزی است؛ به طوری که واحد سرمایه‌گذاری شهرداری در آن فعال است، اما به دلیل کمبود چارچوب‌های مالی نوآورانه، توان استفاده از ظرفیت‌های بازار را ندارد. این ویژگی‌ها همدان را به نمونه‌ای مناسب برای تحلیل چالش‌های شهرداری‌های متوسط در گذار به سمت نظام تأمین مالی نوین تبدیل کرده است.

در نتیجه، خلأ پژوهشی این مطالعه در فقدان چارچوب نظری و عملی برای طراحی الگوهای مالی نوین در شهرهای متوسط ایران نهفته است (پورعلی، ۱۳۸۹). پژوهش حاضر با تمرکز بر همدان، می‌کوشد تا ابزارهای نوین تأمین مالی را شناسایی، دسته‌بندی و امکان‌سنجی کند تا الگویی بومی و قابل تعمیم برای سایر شهرهای مشابه ارائه دهد. هدف نهایی ارائه راهکارهای اجرایی برای بهبود پایداری مالی، کاهش اتکا به منابع ناپایدار و تقویت نقش شهرداری‌ها در توسعه پایدار شهری است.

این مطالعه با رویکردی کاربردی و کیفی، الگویی برای توسعه پایدار شهرهای متوسط ایران پیشنهاد می‌کند که ضمن حفظ استقلال مالی شهرداری‌ها، زمینه جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی را نیز فراهم می‌کند. همچنین، با تحلیل نمونه‌های موفق داخلی و بین‌المللی، راهبردهایی برای اجرای عملی ابزارهای نوین مالی در پروژه‌های شهری مانند توسعه شبکه حمل‌ونقل عمومی، بازسازی بافت شهری و پروژه‌های خدماتی ارائه می‌دهد.

پرسش‌های پژوهش عبارت‌اند از:

۱. ابزارهای نوین تأمین مالی مناسب برای پروژه‌های شهری در شهرداری همدان کدام‌اند؟

۲. این ابزارها چگونه دسته‌بندی می‌شوند و چه ویژگی‌هایی دارند؟

۳. چه چالش‌ها و پیش‌نیازهایی برای اجرای آنها در همدان وجود دارند؟

۴. چگونه می‌توان از این ابزارها برای تقویت پایداری مالی و توسعه زیرساخت‌های شهری استفاده کرد؟

پاسخ به این پرسش‌ها می‌تواند به شهرداری همدان کمک کند تا با بهره‌گیری از ظرفیت‌های بازار مالی، وابستگی به منابع ناپایدار را کاهش دهد و مسیر توسعه پایدار شهری را هموار کند.

مسئولیت‌پذیر و بین‌المللی است (Taghizadeh-Hesary & Yoshino, 2020). با این حال، در ایران، نبود چارچوب نظارتی و شاخص‌های سبز بومی کاربرد آن را محدود کرده است. در همدان، این ابزار می‌تواند برای توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر یا ناوگان حمل‌ونقل برقی مؤثر باشد، مشروط بر اینکه شاخص‌های ارزیابی زیست‌محیطی بومی‌سازی شوند (Tao & Finenko, 2016).

به طور کلی، تحلیل تطبیقی نشان می‌دهد ابزارهای مالی نوین، اگرچه از نظر کارکردی مشابه نمونه‌های بین‌المللی هستند، در ایران به دلیل ضعف نهادی، کمبود شفافیت مالی و موانع قانونی، نیازمند بومی‌سازی دقیق هستند.

۳. تحلیل مطالعات داخلی و خارجی و انسجام تحلیلی

مرور پیشینه پژوهش‌ها نشان می‌دهد بسیاری از مطالعات داخلی صرفاً ساختار درآمدی شهرداری‌ها را توصیف کرده‌اند و کمتر به تحلیل کارایی ابزارهای نوین تأمین مالی توجه کرده‌اند. قاسمی و همکاران (۱۴۰۱) نشان دادند در شهرداری تهران، اتکا به منابع ناپایدار مانع اجرای پروژه‌های عمرانی است، در حالی که سهرابی و صفری (۱۳۹۸) با استفاده از مدل تاپسیس فازی، اهمیت زیاد عوارض ساختمانی را در پایداری مالی نشان دادند. این دو مطالعه اگرچه به ضعف منابع سستی اشاره کرده‌اند، مدل‌های نوین طراحی نکرده‌اند. وطن‌دوست (۱۳۹۹) و برنجیان تبریزی (۱۴۰۰) نیز بر ضرورت بهره‌گیری از بازار سرمایه و اوراق مشارکت تأکید داشتند، اما تحلیل نهادی لازم برای بومی‌سازی ابزارها در سطح شهری ارائه نکردند.

در مقابل، مطالعات خارجی مانند سینگلاد i (۲۰۲۱) و کرابنبرگ v (۲۰۲۰) بر تجربه موفق شهرهای توسعه‌یافته در اجرای PPP و اوراق قرضه سبز تأکید دارند. تفاوت کلیدی میان این مطالعات و نمونه‌های داخلی وجود بسترهای نهادی، قانونی و شفافیت مالی زیاد در کشورهای توسعه‌یافته است. برای مثال، در حالی که اوراق سبز در اروپا از نظام اعتبارسنجی زیست‌محیطی برخوردار است، در ایران شاخص‌های مشابه هنوز تدوین نشده‌اند. همچنین، پژوهش السعدی و لطیفی vi (۲۰۲۰) در عراق، مشابه وضعیت ایران، نشان داد اتکا به بودجه مرکزی، کارایی مالی شهرداری‌ها را کاهش می‌دهد و استقلال مالی را تضعیف می‌کند.

تحلیل تطبیقی بین این دو گروه مطالعات نشان می‌دهد خلأ

میان دولت و بخش خصوصی، کارایی مالی را افزایش می‌دهد (Krabbenborg, 2020). مزیت اصلی این روش جذب سرمایه و تخصص بخش خصوصی است؛ اما در ایران، چالش‌هایی همچون نبود چارچوب حقوقی شفاف، ضعف تضمین‌های دولتی و فرایند طولانی تصویب قراردادها باعث شده‌اند بهره‌گیری از این ابزار محدود باشد (رجیبی و همکاران، ۱۴۰۰؛ غفاری، ۱۳۹۹). در همدان، PPP برای پروژه‌هایی مانند احداث پارکینگ‌های عمومی یا فضا‌های گردشگری، به ویژه در مناطق پرتردد، مناسب است؛ ولی موفقیت آن نیازمند ثبات مقرراتی و کاهش ریسک سرمایه‌گذار است.

۲. تأمین مالی جمعی ii

در کشورهای توسعه‌یافته، این روش از طریق پلتفرم‌های دیجیتال و با نظارت مالی قوی اجرا می‌شود و علاوه بر جذب سرمایه‌های خرد، مشارکت اجتماعی را نیز افزایش می‌دهد. در ایران، این ابزار هنوز در مراحل اولیه توسعه است، اما از طریق فراپورس و مجوزهای رسمی در حال گسترش است (حاجی غلام سیریدی و همکاران، ۱۳۹۷). مزیت آن در همدان امکان اجرای پروژه‌های کوچک‌مقیاس محلی (مانند بازسازی موزه یا احداث پارک محله‌ای) و تقویت حس تعلق شهروندان است؛ در حالی که چالش اصلی آن نبود فرهنگ سرمایه‌گذاری جمعی و اطمینان حقوقی سرمایه‌گذاران است.

۳. اوراق مالی اسلامی (صکوک)

صکوک ابزاری مهم برای جذب سرمایه‌های بلندمدت منطبق با شریعت است (Gheysarpour et al., 2023). مزیت آن سازگاری با قوانین اسلامی و قابلیت اجرا در پروژه‌های زیرساختی است. در ایران نیز سابقه‌ای موفق در انتشار صکوک اجاره و مرابحه وجود دارد (ملایی، ۱۳۹۸)، اما محدودیت در ارزیابی مالی پروژه‌ها و فرایندهای بوروکراتیک مانع از استفاده گسترده آن در سطح شهری شده است. در همدان، صکوک اجاره می‌تواند برای پروژه‌هایی همچون بازسازی بازار سنتی یا کاروانسراهای تاریخی به کار رود، اما به تضمین بازدهی شفاف نیاز دارد.

۴. اوراق قرضه سبز iii

در کشورهای پیشرفته، این اوراق به عنوان ابزاری برای تأمین مالی پروژه‌های زیست‌محیطی و حمل‌ونقل پایدار شناخته می‌شوند (Singla, 2021). مزیت اصلی آن جذب سرمایه‌های

اصلی در ایران نه در شناخت ابزارها، بلکه در نحوه اجرای آنها در مقیاس شهری و در چارچوب نهادی مناسب است. در واقع، شهرهایی متوسط مانند همدان به دلیل محدودیت ظرفیت مالی، کمبود مهارت‌های تخصصی و ضعف نهادهای میانجی (مانند بانک‌های توسعه شهری)، در بهره‌گیری از ابزارهای بازارمحور با موانع جدی مواجه هستند؛ از این رو، مطالعات داخلی عمدتاً به سطح توصیفی محدود شده‌اند و پژوهش حاضر می‌کوشد تا با تمرکز بر بافت همدان، چارچوب بومی تحلیل ابزارهای نوین تأمین مالی را تدوین کند.

۴. جمع‌بندی تحلیلی مبانی نظری

مرور نظریه‌ها و مطالعات نشان می‌دهد ابزارهای نوین تأمین مالی، اگرچه به طور گسترده در ادبیات جهانی بررسی شده‌اند، در ایران و به ویژه در شهرهای متوسط، هنوز جایگاه عملی روشنی ندارند. تفاوت ساختار نهادی، محدودیت ظرفیت اجرایی و ضعف قوانین حمایتی، موجب شده است کارکرد این ابزارها در ایران متفاوت از کشورهای توسعه‌یافته باشد. پژوهش حاضر با تکیه بر رویکرد کیفی، تلاش دارد ضمن تحلیل تجربیات جهانی، قابلیت انطباق و بومی‌سازی ابزارهای مالی نوین را در بافت نهادی و اقتصادی همدان بررسی کند.

روش پژوهش

این پژوهش از نوع کاربردی است و با هدف شناسایی و به‌کارگیری ابزارهای نوین تأمین مالی برای برطرف کردن مشکل کمبود منابع مالی در شهرداری همدان انجام شده است. رویکرد پژوهش کیفی است، زیرا هدف تحلیل عمیق مضامین و درک فرایندهای مرتبط با تأمین مالی شهری، ملزومات اجرایی و موانع نهادی آن در بستر واقعی شهر همدان است. این رویکرد به پژوهشگر امکان می‌دهد تا پدیده‌های پیچیده مالی را از دیدگاه خبرگان و تصمیم‌گیرندگان شهری بررسی کند و از طریق تحلیل محتوایی، چارچوبی نظری و بومی برای استفاده از ابزارهای مالی نوین در همدان ارائه دهد.

قلمرو موضوعی پژوهش مدیریت مالی شهری با تمرکز بر ابزارهای نوین تأمین مالی از جمله مشارکت عمومی-خصوصی (PPP)، تأمین مالی جمعی، اوراق مالی اسلامی (صکوک) و اوراق قرضه سبز است. قلمرو مکانی پژوهش شهرداری همدان است که به دلیل مقیاس متوسط، ساختار سازمانی خاص و محدودیت منابع مالی، با چالش‌هایی متفاوت نسبت به کلان‌شهرها روبه‌رو است. قلمرو زمانی پژوهش شامل سال‌های

۱۳۹۸ تا ۱۴۰۱ است. این بازه نه صرفاً به دلیل دسترسی به داده‌ها، بلکه به علت شرایط خاص اقتصادی کشور و شوک‌های بیرونی از جمله همه‌گیری کرونا، رکود ساخت‌وساز و تحریم‌های اقتصادی انتخاب شد. این دوره برای تحلیل تاب‌آوری مالی شهرداری همدان در شرایط بحرانی مناسب است و نتایج پژوهش در چنین بستری می‌تواند درکی بهتر از پایداری مالی در موقعیت‌های ناپایدار اقتصادی فراهم آورد. جامعه آماری پژوهش را خبرگان حوزه مالی و مدیریت شهری تشکیل می‌دهند که از پنج گروه اصلی انتخاب شدند: مدیران و کارشناسان سازمان‌های سرمایه‌گذاری و مشارکت شهرداری‌ها، نمایندگان شرکت‌های تأمین سرمایه، سرمایه‌گذاران بخش خصوصی فعال در پروژه‌های شهری، اعضای هیئت‌علمی دانشگاه بوعلی سینا و کارشناسان اداره کل اقتصاد و دارایی استان همدان. انتخاب مشارکت‌کنندگان با روش نمونه‌گیری هدفمند انجام شد. هرچند ۶۰ مصاحبه برای یک پژوهش کیفی حجمی نسبتاً زیاد محسوب می‌شود، تنوع گروه‌های تخصصی و ضرورت دستیابی به اشباع نظری در تمامی محورها انجام این تعداد را توجیه می‌کند. در مجموع، پس از حدود ۵۲ مصاحبه اشباع نظری حاصل شد و مصاحبه‌های نهایی برای اطمینان از پایداری داده‌ها انجام شدند.

اطلاعات پژوهش از دو منبع اصلی گردآوری شد. نخست، مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی که شامل مرور ادبیات نظری، بررسی گزارش‌های مالی شهرداری‌ها و مطالعه تجربیات موفق داخلی و خارجی در زمینه تأمین مالی شهری بود. دوم، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با خبرگان که در سه محور اصلی طراحی شدند: شناسایی ابزارهای نوین تأمین مالی قابل اجرا در همدان، بررسی ملزومات قانونی و نهادی آنها و تحلیل موانع اجرایی و راهکارهای پیشنهادی. مصاحبه‌ها به صورت حضوری و تلفنی انجام شدند، به طور کامل ضبط و تدوین شدند و سپس برای تحلیل آماده شدند.

تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی و کدگذاری سه‌مرحله‌ای (باز، محوری و انتخابی) انجام شد. در مرحله باز، واحدهای معنایی و کدهای اولیه شناسایی شدند، سپس در مرحله محوری، کدهای مشابه در قالب مضامین فرعی دسته‌بندی شدند و در مرحله انتخابی، مضامین اصلی پژوهش شکل گرفتند. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار مکس کیودی‌ای^{vi} استفاده شد که امکان سازمان‌دهی کدها و مقایسه داده‌ها را فراهم کرد. در مجموع، ۲۴ مفهوم مرتبط با ابزارهای نوین تأمین

در این پژوهش، مفاهیم کلیدی نیز به صورت مفهومی و نه کمی تعریف شدند تا با رویکرد کیفی مطالعه هم‌خوان باشند. ابزارهای نوین تأمین مالی به مجموعه‌ای از سازوکارهای بازارمحور، مشارکتی و اسلامی گفته می‌شود که می‌توانند به پایداری مالی شهرداری‌ها کمک کنند.

پایداری مالی نیز به توانایی شهرداری در تأمین مداوم منابع بدون وابستگی به درآمدهای ناپایدار اطلاق می‌شود و در این پژوهش، از طریق مضامین حاصل از مصاحبه‌ها تحلیل شده است، نه بر اساس شاخص‌های عددی.

در طراحی مدل مفهومی پژوهش، از مدل سه‌محوری **رجبی و همکاران (۱۴۰۰)** استفاده شد. دو محور اصلی مدل، یعنی شناسایی ابزارهای نوین و تحلیل ملزومات اجرایی، حفظ شدند و محور سوم با توجه به ماهیت کیفی پژوهش بازتعریف شد تا ارزیابی تأثیر ابزارها بر پایداری مالی در بستر همدان به صورت مفهومی و نه کمی انجام شود. به این ترتیب، مدل بومی شده بر سه بُعد ابزارهای مالی، زیرساخت‌های قانونی و الزامات نهادی استوار است.

در مجموع، روش پژوهش حاضر با بهره‌گیری از رویکرد کیفی و تحلیل محتوای نظام‌مند، توانسته است مجموعه‌ای از یافته‌های معتبر و بومی را برای مدیریت مالی شهری در همدان فراهم آورد. رعایت معیارهای پایایی و اعتبار، استفاده از نرم‌افزار تخصصی و ترکیب دیدگاه‌های چندگانه خبرگان، پشتوانه تجربی و نظری محکمی برای نتایج این پژوهش ایجاد کرده است.

یافته‌های پژوهش

در این بخش، ابتدا ویژگی‌های جمعیت‌شناختی ۶۰ نفر از مصاحبه‌شوندگان بر اساس عنوان شغلی و زیرمجموعه‌های آن در **جدول (۳)** ارائه شده است. سپس، یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها با خبرگان از طریق تحلیل مضمون و بر اساس مراحل پیشنهادی **براون و کلارک^{viii} (۲۰۰۶)** استخراج و تحلیل شده است.

جدول ۳- وضعیت جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شدگان

عنوان شغلی	زیرمجموعه‌ها	تعداد	فراوانی
سازمان‌های سرمایه‌گذاری شهرداری‌های ایران	تهران	۱	٪۲
	مشهد	۳	٪۶
	اصفهان	۱	٪۲
	اراک	۱	٪۲
	یزد	۱	٪۲

مالی‌شناسایی شدند که در پنج زیرگروه فرعی و در نهایت، در سه گروه اصلی طبقه‌بندی شدند.

برای اطمینان از ثبات و دقت کدگذاری، از روش بازآزمون استفاده شد. سه مصاحبه به فاصله ۳۰ روز مجدداً کدگذاری شدند و درصد توافق بین کدگذاران ۷۶ درصد به دست آمد که بیشتر از حد قابل قبول ۶۰ درصد است. نتایج در **جدول (۱)** آمده است.

جدول ۱- محاسبه پایایی بازآزمون

مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی بازآزمون (درصد)
۱	۴۷	۱۹	۳	٪۸۰
۲	۷۳	۲۶	۸	٪۷۱
۳	۵۸	۲۳	۵	٪۷۹
کل	۱۷۸	۶۸	۱۶	٪۷۶

برای سنجش اعتبار پژوهش از چهار معیار قابل قبول بودن، انتقال‌پذیری، قابلیت اطمینان و تأییدپذیری استفاده شد. نتایج نهایی برای سه نفر از خبرگان از گروه‌های مختلف ارسال و تأیید شد. برای سنجش انتقال‌پذیری یافته‌ها، با کارشناسان سایر شهرداری‌های مشورت شد. همچنین، تمامی فایل‌های صوتی، متون مصاحبه و مستندات پژوهش ثبت و نگهداری شدند و انسجام درونی نتایج توسط دو استاد دانشگاهی بازبینی و تأیید شد. جزئیات در **جدول (۲)** آمده است.

جدول ۲- اعتبارپذیری پژوهش

معیار ارزیابی	شرح اقدام
قابل قبول بودن	برای اثبات قابل قبول بودن یافته‌های پژوهش، نتایج نهایی برای سه نفر از خبرگان (از گروه‌های سازمان سرمایه‌گذاری، شرکت‌های تأمین سرمایه و اعضای هیئت‌علمی دانشگاه) ارسال و تأیید شد. همچنین، تمامی مطالب کتابخانه‌ای، مبانی نظری، پیشینه پژوهش، اهداف پژوهش و منابع نیز با مطالعات گسترده و مشورت با اساتید مجرب انتخاب و تأیید شدند و انجام و نگارش پژوهش نیز گام‌به‌گام تحت نظارت اساتید راهنما و مشاور صورت گرفته است.
انتقال‌پذیری	برای اطمینان از انتقال‌پذیری یافته‌ها، با دو نفر از کارشناسان سازمان سرمایه‌گذاری و مشارکت مردمی سایر شهرداری‌های ایران مشورت و هم‌فکری شد.
قابلیت اطمینان	تمامی مطالب و جزئیات پژوهش شامل فایل صوتی و متن مصاحبات مربوط به همکاری‌های صورت‌گرفته با مشارکت‌کنندگان، ثبت و ضبط شده و موجود است.
تأییدپذیری	علاوه بر ثبت و ضبط دقیق جزئیات در تمام مراحل، انسجام داخلی و درونی نتایج نیز سنجیده شده است.

		امور سرمایه‌گذاری	
٪۲	۱	هلدینگ میلادشهر	
٪۴	۲	بورس منطقه‌ای همدان	
٪۲	۱	شعبه همدان کارگزاری آگاه	
٪۱۲	۶		مجموع گروه
٪۱۰۰	۶۰		مجموع کل

تحلیل مصاحبه‌ها به شناسایی ۲۴ روش نوین تأمین مالی شهری منجر شد که در قالب پنج گروه فرعی و سه مضمون اصلی طبقه‌بندی شدند. این سه مضمون اصلی شامل روش‌های مبتنی بر دارایی، روش‌های مبتنی بر بدهی و روش‌های مبتنی بر حقوق صاحبان سهام هستند. **جدول (۴)** خلاصه مضامین اصلی، فرعی و کدهای استخراج‌شده را نشان می‌دهد.

جدول ۴- دسته‌بندی مضامین اصلی، فرعی و کدهای احصاشده

مضمون اصلی	مضمون فرعی	کدهای احصاشده از مصاحبه	ردیف
روش‌های مبتنی بر دارایی	مشارکت عمومی خصوصی	BOT خانواده	۱
		مشارکت مدنی	۲
		سرمایه‌گذاری مشترک	۳
		بیع متقابل	۴
		قرارداد EPCF	۵
		سرمایه‌گذاری خارجی	۶
	معاملات تهاتری	تهاتر	۷
		تهاتر نفت	۸
روش‌های مبتنی بر بدهی	اوراق مالی اسلامی	اوراق مشارکت	۹
		صکوک اجاره	۱۰
		صکوک استصناع	۱۱
		صکوک مرابحه	۱۲
		صکوک جعاله	۱۳
		صکوک سلف موازی	۱۴
		اسناد خزانه اسلامی	۱۵
		اوراق گواهی اعتبار مولد (گام)	۱۶
	برات کارت	۱۷	
	روش‌های استقراضی	استقراض از بانک	۱۸
لیزینگ		۱۹	
تأمین مالی جمعی		۲۰	
روش‌های مبتنی	صندوق‌های	صندوق زمین و	۲۱

٪۴	۲	کرمانشاه	
٪۲	۱	رشت	
٪۲	۱	اهواز	
٪۴	۲	همدان	
٪۲۶	۱۳		مجموع گروه
٪۲	۱	نوین	شرکت‌های تأمین سرمایه و کارگزاری‌ها
٪۲	۱	تمدن	
٪۲	۱	امین	
٪۴	۲	کاردان	
٪۴	۲	دماوند	
٪۶	۳	بانک مسکن	
٪۲	۱	آگاه	
٪۲۲	۱۱		مجموع گروه
٪۲	۱	مدیریت مالی	اعضای هیئت علمی دانشگاه بوعلی سینا همدان
٪۲	۱	اقتصاد	
٪۴	۲	حسابداری	
٪۲	۱	مدیریت	
٪۱۰	۵		مجموع گروه
٪۸	۴	اصفهان	سرمایه‌گذاران شهری
٪۶	۳	مشهد	
٪۱۴	۷		مجموع گروه
٪۴	۲	ذی حساب	شهرداری همدان
٪۸	۴	مدیر مالی مناطق	
٪۲	۱	خزانه‌دار	
٪۲	۱	اداره درآمدهای عمومی	
٪۴	۲	مشاور شهرداری	
٪۲	۱	سازمان همیاری	
٪۲	۱	کمیسیون سرمایه‌گذاری شورا	
٪۲	۱	اداره برنامه‌ریزی و آمار	
٪۲۶	۱۳		مجموع گروه
٪۸	۴	گروه سیاست‌های پولی و مالی	اداره کل امور اقتصاد و دارایی استان همدان
٪۲	۱	مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان همدان	
٪۱۰	۵		مجموع گروه
٪۲	۱	کارشناس کارگزاری بانک سامان تهران	کارشناسان و مشاوران خبره بورس و سرمایه‌گذاری
٪۲	۱	مشاوره خبره	

بودجه عمومی جذب کنند. مدل‌های BOT به ویژه در پروژه‌هایی مانند احداث پارکینگ‌های عمومی، مراکز فرهنگی و تفریحی و فضاهاى گردشگری قابل استفاده هستند. نقطه قوت این روش‌ها جذب سرمایه‌گذار و انتقال ریسک مالی به بخش خصوصی است، اما ضعف در تدوین قراردادها و نبود قوانین حمایتی مشخص از موانع اصلی اجرای مؤثر آنها محسوب می‌شوند.

در مقابل، معاملات تهاتری در شهرداری همدان بیشتر به عنوان ابزاری موقتی برای تسویه بدهی‌ها و جبران کمبود نقدینگی استفاده شده‌اند. اگرچه این روش در کوتاه‌مدت کارآمد است، در بلندمدت به پایداری مالی شهرداری منجر نمی‌شود و حتی ممکن است باعث از دست رفتن دارایی‌های مولد شهری شود.

شبکه مضامین اصلی، فرعی و کدهای احصاشده به صورت نمودار در شکل (۱) ارائه شده است.

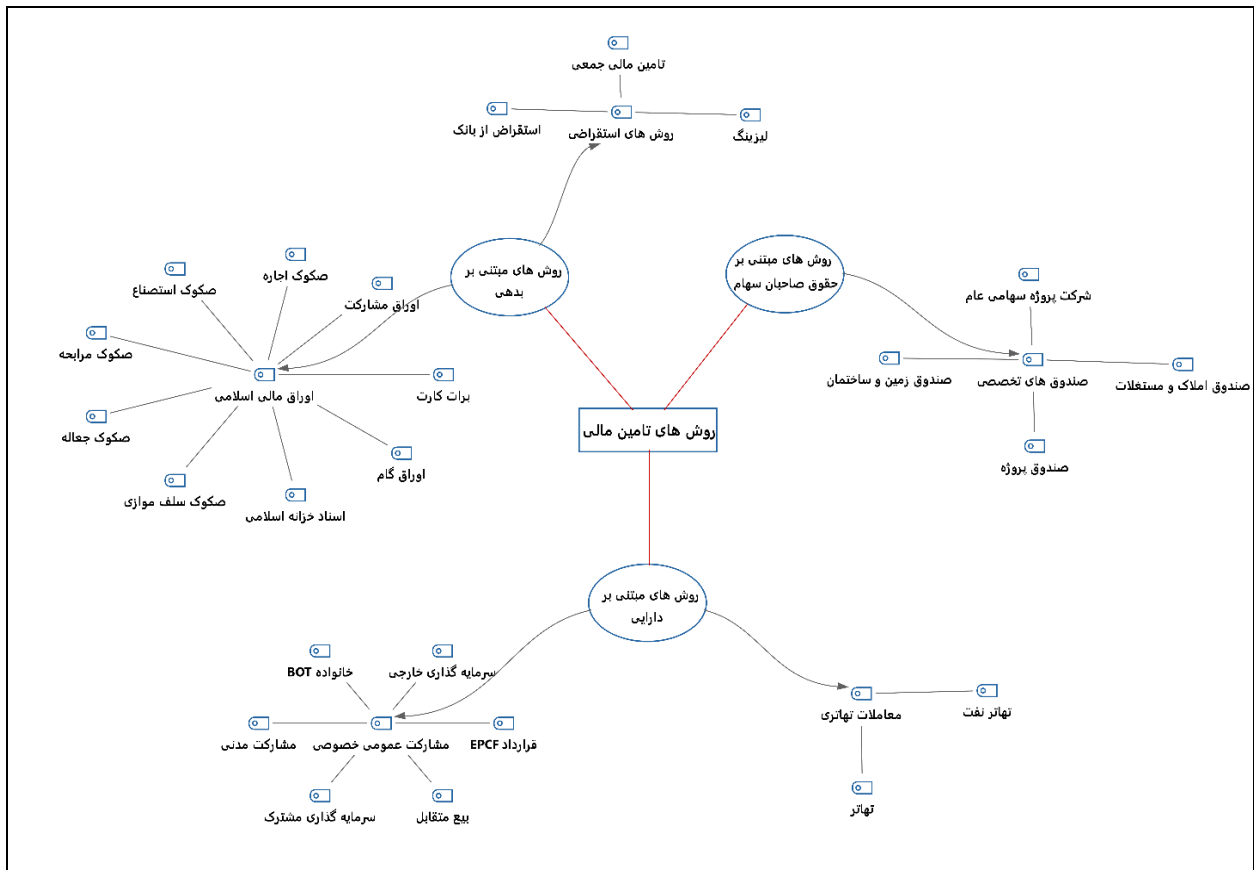
بر حقوق صاحبان سهام	تخصصی	ساختمان	
		صندوق پروژه	صندوق املاک و مستغلات
		۲۲	۲۳
		۲۴	

منبع: یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش نشان داد ابزارهای نوین تأمین مالی می‌توانند به عنوان راهکاری مؤثر برای برطرف کردن ناپایداری مالی در شهرداری‌های متوسط، از جمله همدان، استفاده شوند؛ با این حال، شرایط نهادی، ظرفیت مدیریتی و چارچوب قانونی شهرداری‌ها نقشی تعیین‌کننده در میزان موفقیت آنها دارند.

۱. روش‌های مبتنی بر دارایی

این دسته شامل قراردادهای مشارکت عمومی خصوصی (PPP) و معاملات تهاتری است. از دیدگاه خبرگان، این روش‌ها بیشترین پتانسیل اجرایی را در همدان دارند، زیرا می‌توانند سرمایه بخش خصوصی را بدون تحمیل فشار مالی بر

شکل ۱- شبکه مضامین اصلی و فرعی احصاشده

۲. روش‌های مبتنی بر بدهی

این روش‌ها شامل اوراق مالی اسلامی، تسهیلات بانکی، لیزینگ و تأمین مالی جمعی هستند. یافته‌ها نشان داد صکوک اجاره و اوراق مشارکت از نظر تطبیق با ساختار مالی شهرداری‌ها بیشترین کارایی را دارند. تجربه موفق شهرهایی مانند اصفهان و تهران در استفاده از صکوک اجاره برای بازسازی بافت‌های تاریخی، الگویی قابل تعمیم برای همدان محسوب می‌شود.

مزیت این ابزارها افزایش شفافیت مالی و ایجاد امکان نظارت عمومی است، در حالی که چالش اصلی آنها در همدان نبود رتبه اعتباری و ضمانت اجرایی کافی برای انتشار اوراق است. خبرگان باور داشتند تأمین مالی جمعی می‌تواند به عنوان روشی مردمی برای پروژه‌های کوچک محلی مانند احداث پارک‌ها و فضاهای فرهنگی استفاده شود، ولی محدودیت‌های قانونی و ضعف پلتفرم‌های داخلی مانع از گسترش آن می‌شوند. در نتیجه، ابزارهای مبتنی بر بدهی برای شهرهایی متوسط مانند همدان در صورتی مؤثر خواهند بود که همراه با اصلاحات نهادی و شفافیت مالی در شهرداری‌ها اجرا شوند.

۳. روش‌های مبتنی بر حقوق صاحبان سهام

این گروه شامل صندوق‌های زمین و ساختمان، صندوق پروژه، صندوق املاک و مستغلات و شرکت پروژه سهامی عام است. از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان، این ابزارها ظرفیت جذب سرمایه‌های بلندمدت و خصوصی را دارند و می‌توانند وابستگی شهرداری به منابع دولتی را کاهش دهند.

مزیت این روش‌ها در تقویت استقلال مالی و افزایش اعتماد عمومی است، اما در همدان با موانع قانونی و اداری برای ثبت صندوق‌ها و نیز ضعف بازار سرمایه محلی روبه‌رو هستند. با وجود این، خبرگان معتقد بودند در صورت حمایت نهادی و همکاری بورس منطقه‌ای، صندوق‌های پروژه می‌توانند به تدریج به یکی از مؤثرترین ابزارهای تأمین مالی در همدان تبدیل شوند.

در راستای تحلیل مقایسه‌ای، بررسی نمونه‌های داخلی و خارجی در **جدول (۵)** ارائه شده است تا الگوهای عملی اجرای این ابزارها و درس‌های آموخته‌شده برای شهرداری همدان روشن شوند.

جدول ۵- نمونه‌های اجراشده روش‌های نوین تأمین مالی در شهرداری‌ها

مضمون اصلی	روش	نمونه ایرانی	نمونه خارجی
روش‌های مبتنی بر دارایی	مشارکت عمومی-خصوصی (PPP)	پارکینگ عمومی میدان آرژانتین، تهران: استفاده از مدل BOT برای ساخت پارکینگ با مشارکت بخش خصوصی (قاسمی و همکاران، ۱۴۰۱).	سیستم حمل‌ونقل سریع ژوهانسبورگ، آفریقای جنوبی: PPP با سرمایه بانک جهانی برای توسعه حمل‌ونقل پایدار (Singla et al., 2021).
روش‌های مبتنی بر بدهی	صکوک اجاره	بازسازی بافت تاریخی، اصفهان: تأمین مالی بازسازی املاک تاریخی با صکوک اجاره (Gheysarpour et al., 2023).	اوراق قرضه سبز، تورنتو، کانادا: تأمین مالی پروژه‌های انرژی پاک با جذب سرمایه بازار (Singla et al., 2021).
روش‌های مبتنی بر بدهی	تأمین مالی جمعی	پارک‌های محلی، تهران: استفاده از پلتفرم دونگی برای تأمین مالی فضاهای فرهنگی (حاجی غلام سریزدی و همکاران، ۱۳۹۷).	مجسمه آزادی، نیویورک: جمع‌آوری ۱۰۲ هزار دلار از ۱۰۰ هزار شهروند (World Bank, 2023).
روش‌های مبتنی بر حقوق صاحبان سهام	صندوق زمین و ساختمان	پروژه‌های ساختمانی، مشهد: راه‌اندازی صندوق برای جذب سرمایه مردمی در مسکن (سهرابی و صفری، ۱۳۹۸).	صندوق‌های املاک، سنگاپور: تأمین مالی پروژه‌های تجاری با صندوق‌های تخصصی (Wang & Lee, 2022).

- روش‌های مبتنی بر دارایی در همدان دارای پتانسیل اجرایی زیاد ولی ریسک حقوقی و قراردادی جالب توجه هستند.
- روش‌های مبتنی بر بدهی، شفاف و قابل نظارت هستند،

تحلیل نهایی مضامین نشان داد ابزارهای نوین تأمین مالی، در صورتی که با ظرفیت نهادی، قانونی و ساختار اقتصادی همدان تطبیق یابند، می‌توانند به پایداری مالی و توسعه شهری کمک کنند. به طور خلاصه:

اما به ضمانت اجرایی و اعتباری قوی‌تر نیاز دارند.

• روش‌های مبتنی بر حقوق صاحبان سهام در بلندمدت بیشترین تأثیر را بر استقلال مالی شهرداری دارند، ولی مستلزم رشد بازار سرمایه محلی و فرهنگ سرمایه‌گذاری شهری هستند. در نهایت، یافته‌ها نشان می‌دهد ترکیبی بهینه از ابزارهای بازارمحور (صکوک و صندوق پروژه) و مشارکتی (PPP و تأمین مالی جمعی) می‌تواند الگوی مؤثر و بومی برای شهرداری همدان فراهم آورد تا ضمن کاهش اتکا به منابع ناپایدار، به سمت پایداری مالی و توسعه پایدار شهری حرکت کند.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف شناسایی ابزارهای نوین تأمین مالی برای شهرداری همدان و غلبه بر چالش ناپایداری درآمدها انجام شد. ماحصل آن شناسایی ۲۴ ابزار مالی در سه دسته مبتنی بر دارایی، بدهی و سهام بود که هر یک می‌توانند به نیازی مشخص پاسخ دهند و برای تأمین مالی پروژه‌ای خاص به کار گرفته شوند. به این ترتیب، هنر مدیریت شهری در انتخاب بهینه و اجرای صحیح این ابزارها نهفته است.

این تحول نگرش مستلزم دو تغییر پارادایم اساسی است. نخست، باید نگاه به سرمایه‌گذار را از پیمانکار به شریک راهبردی جایگزین کرد که این امر رابطه‌ای برد-برد و مبتنی بر اعتماد را می‌طلبد؛ و دوم، باید هویت شهرداری را از یک سازمان خدمات‌رسان به یک نهاد اقتصادی تغییر داد.

موفقیت در اجرای این ابزارها مستلزم فراتر رفتن از نظریه و برداشتن گام‌های عملی و هدفمند است. همان‌طور که در مصاحبه با خبرگان نیز تأکید شد، چالش اصلی فقط شناسایی ابزارها نیست، بلکه ایجاد زیرساخت‌های قانونی و آموزش مدیران شهری برای استفاده مؤثر از آنهاست. بر این اساس، پیشنهادها زیر به عنوان یک نقشه راه عملی برای شهرداری‌های ایران ارائه می‌شوند:

توانمندسازی و آموزش: اولین و فوری‌ترین اقدام باید سرمایه‌گذاری بر روی دانش مدیران و کارشناسان شهرداری باشد. برگزاری دوره‌های آموزشی تخصصی برای معرفی ابزارهای نوین، مزایا و ریسک‌های هر کدام، می‌تواند به برطرف کردن واهمه موجود و ایجاد اعتمادبه‌نفس مدیریتی برای استفاده از این روش‌ها کمک کند.

اصلاح ساختاری و فرایند: فرایندهای بوروکراتیک و

پیچیده باید جای خود را به ساختارهای چابک و شفاف برای جذب سرمایه‌گذار بدهند. این امر مستلزم ساده‌سازی مقررات، استانداردسازی فرایندها و ایجاد شفافیت کامل در ارائه فرصت‌های سرمایه‌گذاری است که اعتماد بخش خصوصی را جلب می‌کند و ریسک پروژه‌ها را کاهش می‌دهد.

ایجاد شبکه‌های یادگیری بین‌شهری: تجربیات موفق شهرهای پیشرو درس‌هایی ارزشمند برای سایر شهرها دارد. ایجاد بستری برای تبادل دانش و تجربه میان مدیران شهری می‌تواند از تکرار اشتباهات جلوگیری کند و مسیر نوآوری را هموار کند.

اتخاذ رویکرد سبب‌گردانی مالی: پرهیز از اتکای تک‌بعدی

به درآمدهای سنتی و ایجاد سبدهای متنوع از ابزارهای مالی برای افزایش تاب‌آوری اقتصادی شهر در برابر نوسانات ضروری است.

در نهایت، حرکت به سوی نوآوری در تأمین مالی یک انتخاب نیست، بلکه ضرورتی انکارناپذیر برای تحقق توسعه پایدار شهری است. این تحول نیازمند شجاعت مدیریتی، تخصص‌گرایی و نگاهی بلندمدت است تا شهرها از چرخه کمبود منابع رها شوند و به جایگاه واقعی خود به عنوان موتور محرک توسعه دست یابند.

منابع

آخوندی، فریدون (۱۳۹۱). نقش پایداری درآمد شهرداری‌ها در تحقق اهداف توسعه شهری. *اقتصاد شهر*، ۱۶(۴)، ۷۰-۷۳.

<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1033398>

برنجیان تبریزی، الهه (۱۴۰۰). چگونگی تأمین مالی، طرح‌های توسعه شهری با به‌کارگیری اوراق سهام در شهرداری‌ها. *ماهنامه پایا*، ۳.

<https://civilica.com/doc/1273407/>

پورعلی، محسن (۱۳۸۹). روش‌های جدید تأمین مالی در شهرداری. سومین همایش شهرداری‌ها، مشکلات و راهکارها.

<https://civilica.com/doc/93754>

حاجی غلام سریزدی، علی، رجب زاده قطری، علی، مشایخی، علینقی، و حسن زاده، علیرضا (۱۳۹۷). ارائه مدل بوم‌شناسی کسب‌وکار تأمین مالی جمعی در ایران. *کاوش‌های مدیریت بازرگانی*، ۱۰، ۳۰۷-۳۴۲.

https://journals.yazd.ac.ir/article_1155.html

تهران، تهران.

<https://civilica.com/doc/1518728>

کریم نیا، سحر (۱۴۰۱). نظام مدیریت مالی شهرداری تهران: آسیب‌شناسی و راهکارها در پرتو مطالعه تطبیقی ده شهر لندن، زوریخ، نیویورک، تورنتو، اوکلند، وین، پکن، توکیو، دبی و استانبول. پژوهش‌های حقوقی، ۲۱.

<https://www.doi.org/10.48300/jlr.2022.163707>

ملایی، سعید (۱۳۹۸). بررسی شیوه‌های تأمین مالی طرح توسعه در جذب سرمایه‌گذاری و مشارکت بخش پروژه‌های اجتماعی شهرداری تهران. فصلنامه مطالعات اقتصاد، مدیریت مالی و حسابداری، ۵(۱).

<https://civilica.com/doc/1243172>

نقوی، مناسادات، و حیدرپور، فرزانه (۱۳۹۷). تأثیر پایدارسازی نظام درآمدی در تأمین مالی شهرداری‌ها. نخبگان علوم و مهندسی، ۳(۴)، ۱۲-۳۴.

<https://sid.ir/paper/509983/fa>

وطن دوست، شیدا (۱۳۹۹). بررسی روش‌های تأمین مالی و سرمایه‌گذاری در شهرداری‌ها. چهارمین کنفرانس بین‌المللی مطالعات نوین اقتصاد، مدیریت و حسابداری در ایران، تهران.

<https://civilica.com/doc/1036311>

References

- Akhoundi, F. (2012). The role of municipal revenue sustainability in achieving urban development goals. *Eghtesad Shahre (Urban Economics)*, 16(4), 70-73. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1033398> [In Persian]
- Al-Saadi, A. R. G., & Latif, W. I. A. (2020). Financing and its impact on municipal performance in the municipalities of Missan governorate for the period (2011-2018). *Journal of Economics and Administrative Sciences*, 26. <https://doi.org/10.33095/jeas.v26i120.1911>
- Baranjyan Tabrizi, E. (2021). How to finance urban development projects by utilizing equity shares in municipalities. *Payashahr Monthly*, 3. <https://civilica.com/doc/1273407/> [In Persian]
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>
- Brigham, E. F., & Houston, J. F. (2024). *Fundamentals of financial management: Concise by Cengage*. Cengage Learning. <https://ucsc-extension.simplesyllabus.com/>
- Dadjou, R., & Imani Shamir, A. (2014). *Novel strategies for increasing sustainable revenues and reducing municipal costs: Case study of Bojnord Municipality*. The First National Conference on Urban Planning, Urban

حاجی لو، مهران، میره‌ای، محمد، و پیله ور، مهدی (۱۳۹۸). تحلیلی بر وضعیت منابع درآمدی شهرداری‌ها با تأکید بر درآمدهای پایدار (مطالعه موردی: شهر قم). فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۴(۳)، ۶۷۷-۶۹۵.

<https://sanad.iau.ir/Journal/jshsp/Article/1031603>

خلیل، سیامک، دمنه، نیلوفر، جهان‌دیده، مهسا، و ملایی، یاسر (۱۴۰۱). پایداری مالی در شهرداری تهران: وضعیت فعلی، الزامات و راهبردهای اصلاحی. اقتصاد و برنامه‌ریزی شهری، ۳(۴)، ۱۶۴-۱۸۳.

<https://doi.org/10.22034/uep.2022.367278.1295>

دادجو، روزبه، و ایمانی شامیر، علی (۱۳۹۳). راهکارهای نوین افزایش درآمدهای پایدار و کاهش هزینه‌های شهرداری‌ها، نمونه موردی: شهرداری بجنورد. اولین کنفرانس ملی شهرسازی، مدیریت شهری و توسعه پایدار، تهران.

<https://civilica.com/doc/360861>

رجبی، زهرا، کاظمی لاکسار، حسین، و بهرام خواه، محمود (۱۴۰۰). بررسی روش تأمین مالی خارجی پروژه‌های شهرداری. رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۵.

<https://majournal.ir/index.php/ma/article/view/1063>

سهرابی، روح‌الله، و صفری، آرزو (۱۳۹۸). شناسایی و رتبه‌بندی مهم‌ترین روش‌های تأمین درآمدی پایدار شهرداری با استفاده از فنون MCDM (مطالعه موردی: شهرداری همدان). اقتصاد شهری، ۲(۲).

<https://doi.org/10.22108/ue.2020.123385.1143>

صفری، محمد، عباسی، بهنام، محمدی، طیبه، دهادشتی، نسیمه، صفری، طاهره، و حاج عبدالرسولی، مرتضی (۱۴۰۰). جایگاه عوارض در تأمین مالی شهرداری. پژوهشنامه مطالعات راهبردی در علوم انسانی و اسلامی، ۴(۹).

<https://civilica.com/doc/1530952/>

غفاری، اسماعیل، دانش فرد، کرم اله، و معمارزاده طهران، غلامرضا (۱۳۹۹). طراحی مدل مشارکت عمومی-خصوصی در طرح‌های زیر ساخت عمران شهری (مورد مطالعه: شهرداری تهران). علوم مدیریت ایران، ۱۵(۴)، ۲۷-۵۰.

<https://www.sid.ir/paper/958821/fa>

قاسمی، مانی، عبدی، احسان، عبدی، نفیسه، و عبدی، فائزه (۱۴۰۱). بررسی الگوی تأمین منابع مالی در توسعه پایدار شهر تهران با تأکید بر نقش شهرداری (مورد مطالعه شهرداری تهران). همایش بین‌المللی فرصت‌های سرمایه‌گذاری شهر

<https://doi.org/10.1016/j.enpol.2016.03.021>

Wang, J., & Lee, S. K. (2022). Innovative financing mechanisms for sustainable urban infrastructure development in developing countries. *Habitat International*, 126, 102607. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2022.102607>

Vatandoost, Sh. (2020). *Investigation of financing and investment methods in municipalities*. The 4th International Conference on Modern Studies in Economics, Management and Accounting in Iran, Tehran. <https://civilica.com/doc/1036311> [In Persian]

World Bank. (2023). *Financing resilient and sustainable urban infrastructure: A global outlook*. World Bank Publications.

<https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/publication/financing-resilient-and-sustainable-urban-infrastructure-a-global-outlook>

ⁱ Public-Private Partnership

ⁱⁱ Crowdfunding

ⁱⁱⁱ Green Bonds

^{iv} Singla

^v Krabbenborg

^{vi} Al-Saadi & Latif

^{vii} MAXQDA

^{viii} Braun & Clarke

Management and Sustainable Development, Tehran. <https://civilica.com/doc/360861> [In Persian]

Ghaffari, E., Daneshfard, K. A., & Memarzadeh Tehran, G. (2020). Designing a public-private partnership model in urban infrastructure development projects (Case study: Tehran Municipality). *Iranian Management Sciences*, 15(4), 27-50. <https://www.sid.ir/paper/958821/fa> [In Persian]

Gheysarpour, M., Moghadam, A., & Pifeh, A. (2023). Extended model of financing the construction projects of Islamic Azad University using new financing tools. *International Journal of Nonlinear Analysis and Applications*, 14(5), 243-257.

<https://doi.org/10.22075/ijnaa.2022.27784.3710>

Glaeser, E. L. (2021). *Survival of the city: The future of urban life in an age of isolation*. Penguin Books.

<https://www.amazon.com/Survival-City-Future-Urban-Isolation/dp/0593297709>

Hajigholam Sarizdi, A., Rajabzadeh Ghodsi, A., Mashayekhi, A., & Hasanzadeh, A. (2018). Presenting a business ecology model for crowd financing in Iran. *Business Management Explorations*, 10, 307-342. https://journals.yazd.ac.ir/article_1155.html [In Persian]

Hajilou, M., Miray, M., & Pilevar, M. (2019). An analysis of municipal revenue sources with an emphasis on sustainable revenues (Case study: Qom city). *Scientific Research Quarterly Journal of Human Settlements Planning Studies*, 14(3), 677-695. <https://sanad.iau.ir/Journal/jshsp/Article/1031603> [In Persian]

Karimnia, S. (2022). Tehran municipality financial management system: Pathology and solutions in light of a comparative study of ten cities (London, Zurich, New York, Toronto, Auckland, Vienna, Beijing, Tokyo, Dubai and Istanbul). *Legal Research*, 21. <https://doi.org/10.48300/jlr.2022.163707> [In Persian]

Singla, A., Shumberger, J., & Swindell, D. (2021). Paying for infrastructure in the post-recession era: Exploring the use of alternative funding and financing tools. *Journal of Urban Affairs*, 43(4), 526-548.

<https://doi.org/10.1080/07352166.2019.1660580>

Taghizadeh-Hesary, F., & Yoshino, N. (2020). Sustainable solutions for green financing and investment in renewable energy projects. *Energies*, 13(4), 788

<https://doi.org/10.3390/en13040788>

Tao, J. Y., & Finenko, A. (2016). Moving beyond LCOE: impact of various financing methods on PV profitability for SIDS. *Energy Policy*, 98, 749-758.